

Arktisk kunnskapssenter for klimaendringer

Observasjonssystemet COAT avdekker og dokumenterer klimaendringer og klimaendringenes effekter på land i Arktisk. UiT foreslår å utvide infrastrukturen til å dekke arktiske havområder og etablere et arktisk kunnskapssenter for klimaendringer, lokalisert til Vadsø. Senteret skal gi kunnskapsgrunnlaget for bærekraftig næringsutvikling og nye arbeidsplasser.

UiT Norges arktiske universitet fikk i 2010 et oppdrag fra regjeringen om å etablere et verdensledende overvåkingssystem for å dokumentere effekter av klimaendringer i de arktiske landområdene. Siden den gang har UiT sammen med partnerinstitusjoner bygd en omfattende infrastruktur og kompetanse, internasjonalt kjent som Climate-ecological Observatory Arctic Tundra (COAT) og særlig relevant for samarbeidet i Arktisk råd.

Infrastrukturen i dette systemet består av blant annet værstasjoner, kameraer, mikrofoner og en rekke andre sensorer som overvåker klima- og natur i Øst-Finnmark og på Spitsbergen. Avanserte datadrevne modeller i systemet forutsier klimaeffekter på landbaserte økosystem.

UiT Norges arktiske universitet foreslår at Norge bygger et søstersystem til COAT: Climate-ecological Observatory Arctic Seas (COAS). Infrastrukturen i et slikt system kan avdekke klimaendringer i arktiske havområder.

COAT og COAS gir grunnlaget for å etablere et **arktisk kunnskapssenter for klimaendringer, lokalisert i Vadsø.**

Senteret vil få et nasjonalt ansvar for forskning og formidling om klimaendringenes effekter på hav- og landbaserte økosystem. Slik skal senteret levere kunnskapsgrunnlaget for bærekraftig forvaltning og næringsutvikling i nordområdene, basert på tett dialog og erfaring også fra næringsaktører i arktiske hav- og landområder.

COAT er allerede internasjonalt anerkjent for samhandling med landsbaserte næringer som reindriften og reiselivet. COAS må få et tilsvarende ansvar for å stille til veie kunnskap for og hente erfaringer fra fiskeri, havbruk, marin bioprospektering og andre havbaserte næringer.

Et tilknyttet innovasjonssenter kan bruke kunnskapen fra det nasjonale kunnskapssenteret til å skape nye produkt og tjenester.

Oppbygging av havbasert infrastruktur: 250 millioner kroner i perioden 2025 - 2030

Årlige driftsutgifter COAT og COAS: 60 millioner kroner

Måltall for ansatte i Vadsø i 2040: 20

I tillegg kommer:

- Studenter på master og doktorgradsnivå som bruker infrastrukturen i COAT og COAS til sine forskningsprosjekt.
- Ansatte i regionen i spin off-bedrifter fra innovasjonssenteret.

Tilknytningsmidler Øst-Finnmark

UiT foreslår å utvikle ordninger som knytter studenter tettere til lokalt samfunns- og næringsliv i Øst-Finnmark og slik øke sannsynligheten for at de identifiserer relevante jobbmuligheter og blir i regionen etter studier.

- a) Med statlige lønnsmidler kan UiTs studenter i sitt siste år få en faglig relevant bistilling i privat eller offentlig sektor i Øst-Finnmark. Dette vil være særlig relevant for våre nettstudenter på bachelor økonomi og administrasjon, samt UiTs master i public administration.
- b) Med en tilskuddsordning for reise, opphold og veiledning kan landsdelens studenter i sine masterarbeid arbeide med konkrete problemstillinger fra privat og offentlig sektor i Øst-Finnmark.

Kunnskapsbanken Nord-Norge har avdekket at landsdelens ungdom ikke identifiserer jobbmulighetene i nord, og de foreslåtte ordningene skal møte denne misforståelsen ved å knytte studenter, lokalsamfunnet og næringslivet tettere sammen så tidlig som mulig.

UiTs kandidatundersøkelse viser at 67 prosent av kandidatene fra UiT arbeider i Nord-Norge ett til tre år etter at de er ferdig utdannet, mens bare 63 prosent opprinnelig er fra Nord-Norge. Det er denne netto tilflytningen vi kan øke med de foreslåtte tilknytningsmidlene.

Arctic Executive School for Young Professionals

UiT foreslår å utvikle et lederkurs for å øke den samlede nasjonale kompetansen om Arktis og nordområdene og øke attraktiviteten for Nord-Norge blant landets unge ledere.

Kurset *Arctic Executive School for Young Professionals* vil være et samarbeid mellom blant andre:

- UiT
- Regjeringen med departementene UD, KDD og NFD
- Forsvarets Høgskole
- Sametinget

Samarbeidspartnerne vil gi forelesninger og pedagogiske opplegg som dekker sentrale nordområdespørsmål som *sikkerhets- og geopolitikk, grønn omstilling, nasjonale urfolk og minoriteter, samarbeid og næringsutvikling nord i Norden, nærings- og samfunnsutvikling i nord.*

Arctic Executive School for Young Professionals er et fire ukers sommerkurs organisert slik:

- Én uke forelesninger og ekskursjoner med utgangspunkt i UiTs studiesenter i Kirkenes
- Tre dagers overfart med forskningsfartøyet *FF Helmer Hanssen* fra Kirkenes til Longyearbyen
- Én uke forelesninger og ekskursjoner med utgangspunkt studiesenteret UNIS i Longyearbyen
- Én uke gruppehospitering med tildelt case i en nordnorsk kommune

For å bli tatt opp på *Arctic Executive School for Young Professionals* må søkeren være under 35 år, ha minst tre år høyere utdanning og tre års erfaring fra en leder- eller utviklingsstilling i privat eller offentlig sektor.

Fleksible bachelor og masterstudier i ingeniørvitenskap i Øst-Finnmark

UiT kan utvikle fleksible bachelor og masterstudier i ingeniørvitenskap i Øst-Finnmark.

Ingeniørutdanningene i Nord-Norge har i flere tiår vært avgjørende for tilgangen til kompetanse på arktisk teknologi i Nord-Norge og Finnmark. UiTs kandidater bosetter seg i hele landsdelen og jobber både i offentlig og privat sektor. I Alta har vi i 40 år hatt ingeniørutdanning på bachelornivå, og ved UiT i Kirkenes tilbyr vi i dag et forkurs for å kvalifisere kandidater til ingeniørstudier.

For å utvide dette kan UiT utvikle fleksible bachelor og masterstudier i ingeniørvitenskap i Øst-Finnmark. Den vil kunne realiseres raskt ved å ha nettundervisning kombinert med stedlig undervisning. Ved også å fleksibilisere den i tid vil utdanningen kunne kombineres med arbeid i lokale bedrifter. De mest relevante retningene antas å være bygg- og anlegg, industriell teknologi og fornybar energi.

Ved å legge ekstra ressurser i å koble den enkelte student til en bedrift for praksis, oppgaveskriving og benytte lokal kompetanse som foredragsholdere, kan vi knytte studenter tettere til lokalt samfunns- og næringsliv i Øst-Finnmark og slik øke sannsynligheten for at de identifiserer relevante jobbmuligheter og blir i regionen etter studier.

I forslaget til statsbudsjett for 2024 foreslår regjeringen å omdisponere 200 millioner som tidligere har vært lyst ut til fleksibel utdanning fra Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse. Midlene blir nå fordelt direkte til flercampus- institusjonene, og UiT får 38,5 millioner av disse.

UiT er til stede på 11 studiesteder i Nord-Norge og har estimert merkostnader på 80 millioner kroner bare for reiser, IKT-utgifter og leie av bygg utenfor campusene i Tromsø, Alta, Narvik og Harstad. Grunnfinansieringen til UiT gir altså ikke rom for å utvikle dette løftet i Øst-Finnmark.

Kommunalt kompetansesenter for fornybar kraft

UiTs utdanninger og forskning innenfor fornybar energi kan utvikle et nasjonalt kompetansesenter som kan støtte kommunene i konsesjonsbehandling av ny kraftproduksjon.

Energikommisjonen foreslår:

Det bør opprettes et nasjonalt kompetansesenter for kommunene, og det er naturlig at det er brukerfinansiert. Et større ansvar for kraftutbygging og effektiv og fleksibel energibruk krever kompetente beslutningstagere og en arena for kunnskapsinnhenting og erfaringsutveksling. Et kompetansesenter kan bidra med støtte i konsesjonsbehandlingen av nye vindkraftverk, planlegging og prosesser knyttet til lokal energiutnyttelse, omgivelsesvarme, overskuddsvarme, samlokalisering av industri og næringsaktører, samt effektivisering i bygninger og i industrien.

Dette vil kunne oppfylle distriktmeldingens intensjoner om å skape nye statlige arbeidsplasser i Øst-Finnmark. Samtidig kan det også knyttes tett opp mot arbeidet med kraftpakken i Finnmark og avbøtende tiltak knyttet til berørte parter, da UiT også har høy kompetanse på urfolksretter.